

СВЕТИ САВА – ПОГЛЕД У СЕБЕ

**НАЈЉЕПШЕ СВЕТОСАВСКЕ БЕСЕДЕ УЧЕНИКА
ГИМНАЗИЈЕ БАЊА ЛУКА**

ГИМНАЗИЈА БАЊА ЛУКА

НАЈЉЕПШЕ
СВЕТОСАВСКЕ БЕСЈЕДЕ УЧЕНИКА
ГИМНАЗИЈЕ БАЊА ЛУКА

Издавач:
Гимназија, Бања Лука

За издавача:
Зоран Пејашиновић

Уредник:
Иван Јевђовић

Графичка припрема:
Иван Јевђовић

Штампа:
Графид, Бања Лука

За штампарију:
Бранислав Иванковић

Тираж:
500

ISBN:
978-99955-675-2-1

СВЕТИ САВА – ПОГЛЕД У СЕБЕ
НАЈЉЕПШЕ
СВЕТОСАВСКЕ БЕСЈЕДЕ УЧЕНИКА
ГИМНАЗИЈЕ БАЊА ЛУКА

ГИМНАЗИЈА
Бања Лука, 2012.

Садржај

БУДИТЕ ПРОМЈЕНА КОЈУ ЖЕЛИТЕ ВИДЈЕТИ

Тамара Дакић, IV7.....9

СВЕТИ САВА – ВИТЕЗ СРПСКОГА НАРОДА

Милош Петковић, III1.....15

ПУТ ПРАШТАЊА

Живко Праштало, I5.....21

ТЕК НЕКОЛИКО КИЛОГРАМА ЉУДСКОГ МЕСА И ПАР КАПИ ЉУДСКОГ ДУХА

Милица Ристић, III9.....25

ТРАГ ТИ ЈЕ ЗАПИСАН ВЈЕШТО

Милица Батар, III5.....31

СВЕТИ САВА — ПРВИ ПРОСВЈЕТИТЕЉ И УЧИТЕЉ СРПСКИ

Стефан Симоновић, II1.....35

УСУЂУЈЕМ СЕ ДА СА СВОЈИХ СЕДАМНАЕСТ ГОДИНА

Јелена Сукара, III7.....39

СВЕТИ САВА КРОЗ МОРАЛНЕ ВРИЈЕДНОСТИ ДАНАШЊИЦЕ

Јована Јањић, III9.....43

**ЖИВЕТИ ЈЕ НАЈРЕЂА СТВАР НА СВЕТУ. ВЕЋИНА ЉУДИ
САМО ПОСТОЈИ.**

Тајана Дедић Старовић, IIIо.....47

МОЖЕШ ИМАТИ БИЛО ШТА ШТО ХОЋЕШ, АЛИ НЕ СВЕ.

Јована Јаковљевић, IIIо..... 51

ПРОМЕТЕЈ ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ

Зорана Стојичић, IIIц..... 55

СВЕТИ САВА – ПОГЛЕД У СЕБЕ

Горан Кукобат, IIIц.....59

БОРАЦ ПРОТИВ СТЕРЕОТИПА – СВЕТИ САВА

Мирјана Јукић, IV1.....63

БОРАЦ ПРОТИВ СТЕРЕОТИПА – СВЕТИ САВА

Наташа Стојановић, IV2..... 67

БОРАЦ ПРОТИВ СТЕРЕОТИПА – СВЕТИ САВА

Петра Пајкановић, IV3.....73

Умјесто предговора

Ова књига је настала спонтано, као што обично настају све једноставне и лијепе ствари.

Хтјели смо да избјегнемо стереотипно бављење Светим Савом само за школску славу и да ученик буде тај који ће говорити бесједу за вријеме славске академије. Наравно, бесједа није бесједа ако се не говори са страхћу. Требало је подстаћи ученике да се опробају у овој, изузетно захтјевној, области људског духа, да говоре страсно јер само страст обезбјеђује истинито и аутентично казивање. То се могло постићи само уколико ученици сами пронађу Светог Саву у себи.

Колико се успјело у томе говори и ова књижица коју Гимназија, већ традиционално, објављује поводом Дана Светог Саве.

Побједницима на такмичењу у бесједништву још једном честитамо и напомињемо да је првих пет бесједа, редом како је у књизи, жири најбоље оцијенио. Осталих десет бесједа смо распоредили према разредима говорника. Побједничка бесједа ученице Тамаре Дакић је, истовремено, бесједа која је отворила Светосавску академију у нашој школи ове године.

Бања Лука, 27. јануар 2012.

I
БЕСЈЕДА

**БУДИТЕ ПРОМЈЕНА КОЈУ
ЖЕЛИТЕ ВИДЈЕТИ**

Тамара Дакић, IV7

„Децо моја драга и одгајана мноме, колико сам моћи имао, не лених се, нити мира себи дадох, докле све не поправих.“

Знате ли чије су ово ријечи? Искрено, нисам ни ја знала. Али вам је сигурно познатија мисао која каже: „Није да се не усуђујемо зато што су ствари тешке; већ су ствари тешке зато што се не усуђујемо“. Тако су нам давно говорили Свети Сава и Сенека. Иако историјски и културолошки раздвојени, они се сједињују у идеји да би нам поручили нешто. Чине вам се као револуционарни позиви намијењени тек изабранима? Гријешите. Сваки човјек је револуција за себе. И свако од нас крије оружје којим ће је извојевати.

А разлози за борбу су многи.

Свети Сава је знао да ограничења и мане нису препреке, већ подстрек за борбу. Куд год се окренемо, видимо хрпе проблема које нико не рјешава. Ништа није довољно добро, могли бисмо боље, мислимо.

Знамо шта бисмо жељели у животу, али никако да то изградимо. Окрећемо главу и настављамо по старом. Зашто? Ја вам кажем да то није зато што је немогуће. Ми се просто бојимо. И оног што јесте, и што би могло бити. Размислите, људи се боје свега што им је непознато. Али се, заправо, добрим дијелом плашимо себе. Можда зато што смо сами себи увијек помало странци. Не причамо довољно са собом. Имамо предрасуде.

Опасно је чачкати по наслагама својих идеја и испитивати границе. Можемо сазнати нешто што нам се неће допасти. Овако смо мирнији, и што је важније, јачи. Нико не зна, па ни ми сами, докле и шта можемо. Наравно, нећемо ни покушавати, да не бисмо опипали руб неке провалије. Али, шта се онда дешева? Већина не размишља о томе, не чини, и ћути. Ћутим и ја.

Докле стижемо?

Пут од хиљаду километара почиње од једног јединог корака, казао је Лао Це. А ја видим само нервозно тапкање у мјесту. Постали смо уплашена маса која неповјерљиво жмирка на свијет око себе. Можемо окривити друге да су нас учинили таквима. Можемо окривити државно уређење, свјетску политику, историју или просто усуд. Како год, ово се дешава баш нама!

Растко Немањић је имао само седамнаест година кад је заувјек напустио раскошни двор како би се посветио својој идеји. Због чега се данас млади људи боје таквих подухвата?

Да ли примјећујете колико нас обезвредњује ово херметично стање? Све мање се боримо за било шта. У ствари, сама ријеч борба нам долази у пару са вјетрењачама, затим и са одустајањем.

Селимовић је кратко рекао да није човјек оно што мисли већ оно што чини.

Ако мислите да вам нешто припада, будите сигурни да ћете стићи до тога само залагањем. Ако мислите да нешто треба промијенити, не можете чекати да неко почне мијењати умјесто вас. Исто тако знајте да ће увијек бити оних који сматрају да вам то нешто не припада и бити против ваших промјена. Али, зар је то разлог одустајању? Ово што говорим није идеалистичка прича. Потврду за моје ријечи можете наћи посвуда. Погледајмо кроз прошлост на све личности које су се бориле за идеје. Нису имале ни времена ни простора да оклијевају због оног што их спутава. Људи су нестали, али идеје настављају да живе. Свети Сава је знао да „тамо где одзвања наш глас, где се глагољи и где се још, као стари златник, обрће наша реч, тамо је наша држава, тамо смо ми.“

Сходно томе, данас, ми, просвијећени Срби, велика смо идеја једног великог човјека. Он није радио само за себе, него је, познавајући пролазност људског живота, мислио на добро које оставља. Да би испунио свој тешки задатак, Свети Сава се морао изборити за слободу. Он није страховао. Поставио је идеју изнад својих слабости. Дакле, пратити светосавске идеје значи – непоколебљиво и поштено чинити и стварати. Светосавски дух, који ће нас водити кроз непрекидне животне борбе, већ је у нама. Потребно је само упознати га и вјеровати.

Сјетите се људи који су тим путем прошли, сјетите се Светога Саве. Будите промјена коју желите видјети.

II
БЕСЈЕДА

СВЕТИ САВА – ВИТЕЗ
СРПСКОГА НАРОДА

Милош Петковић, III

Сунце се тек рађало иза далеких брда и покушавало својим младим, тек пробуђеним зракама разбити дуге, полусиве облаке који су се навукли на небески свод овога јутра.

Већ је полагано одмицао од своје собе која је уским каменитим путем повезана са дрвеним бунаром. Из њега је узео мало свјеже земаљске воде како би се разбудео. Први плусак воде из мале жељезне кантице умивао му је косу. Други плусак пао му је на браду а са браде наставио свој пут према хаљама остављајући на њима свој траг. Трећи плусак био је усмјерен ка очима. Сада је потпуно чисто видио све око себе. Поља и брежуљке, шуме и небо. На јутарњу молитву, до манастира, имао је двјестотињак метара истим каменитим путем. Кренуо је полагано, али већ након другог корака успорио је кретање, а мисли су одлетјеле.

„Осјећам у себи ту силину, али не могу је објаснити. Божја снага долази са неба и као копље забија ми се у срце, али не боли. Не бојим се јер ту силину осјећам сваког новог јутра и сваки пут је све више и јаче волим. Кроз њу добијам храну којом се храним и којом храним друге. Добијам пиће које пијем и којим појим друге. Успијевам у својим намјерама и жељама иако није одувик било тако. Сада сам слободан. Несметано могу служити Богу, служити Српству, српској сили. Баш као овај узани каменити пут, окружен ситном травом која је натопљена јутарњом росом, такав ми је и живот био. Уоквирен истим, једнаким, био сам ограничен. У исту руку слободан, одговоран младић,

будући насљедник, владар и затвореник окован ланцима, затворен између четири зида.

Подвргнут врхунском дворском образовању, научих много. Учио сам како владати, освајати, бити успјешан. Како бисмо освајали, морамо поражавати непријатеље, а како бисмо их поражавали, морамо их убити. То је оно што ми никада није одговарало. Ја нисам хтио убијати. Хтио сам слушати Бога, вршити његове жеље. Желио сам ширити вјеру православну, освијестити народ од паганства и многобожачке вјере. Донекле сам то и испуњавао. Али опет, тај народ, скорен и затворен, и даље ме је ограничавао. Затварајући ме у куполу, једноставно су ми онемогућили да се та ватра, која гори у мени још од оног првог убода, распламса и изађе пред масу. Тада би схватили мој прави значај и јачину.

Напуштам двор јер ми ту изгледа није ни било мјесто. Мокар, потиштен и преморен, са подераним парчетом некад бијеле, а сада блатњаве хаље, куцам на манастирска врата, тражим уточиште. Добијам руку спаса. То је оно што ми даје нову снагу којом ћу ходати по овој кршној земљи. Мирио сам људе, измирио браћу. Градио цркве и непрестано се молио за добробит Српства. Стаклени крст у жељезном оквиру постао је мој мач а ум, знање и књига постали су мој штит.“

Чинећи стална добра дјела, уз божију помоћ, постао је витез српског народа. Овај светитељ и архиепископ постао је

наш симбол, а његова слава траје вијековима. Ушао је у манастир. Молитву је започео реченицом апостола: „Сјећајте се својих старјешина, који вам приповиједаше ријеч Божју, гледајући на свршетак њиховог живота, угледајте се на вјеру њихову“. Потом се прекрстио и наставио молити за нас.

А гдје се налазе наше мисли данас? Гдје лутају? Гдје спавају? Размислите о томе.

III
БЕСЈЕДА

ПУТ ПРАШТАЊА

Живко Праштало, 15

О, свети оче Саво! Како да изађем на Твој пут! Дању је непробојна магла, а ноћу непопустљиви мрак.

Невријеме је у овом времену! Облаци нас притишћу и све чешће бијесно, снажно излијевају по нама лопте леда, града, остављајући само убијену земљу да се сама сахрањује.

Човјек лута. Не налази себе. Нигдје нема мјеста његовој души. Природа је оправдано љута и више га не прихвата. Непрестано смишља у тишини нове планове да се ослободи патњи које је од њега непрекидно примала. Није досад ни видио ни чуо њену бол и тугу. Разорио ју је, а могао је у њој пронаћи све. Открити лакоћу и љепоту њеног стварања.

За природом данас нико не тугује, али она не чека! Почине свој посао! Доста јој је само гледања! Тресе нас и опомиње! Буните се! Препознајте кривце!

Бучне, тешке ријечи изазвале су њене болне уздисаје. Њен живот, њене стомачне муке нису више порођајне. Она за којом нико не плаче сама плаче! Ми, становници земље, живимо у њеној неплодној води!

О, оче Саво, помози! Даруј нам свјетлост! Изведи човјека на пут спасења! Опрости нам! Праштање је било увијек Твоје умијеће. Никад ниси раздвајао божанску и људску природу! Људи су то осјетили и наградили Те највишим духовним почастима.

Покажи и сада, Саво, да нас ниси напустио, да је и данас свеприсутан Твој дух! Реци нам гдје су отисци Твојих земаљских корака да по њима идемо! Упути оне који су заборавили како се вјерујући у спасење може дјеловати љубављу!

Подсјети их како си слушајући људски глас изговарао велике ријечи божанске душе. Утишавао своје земаљско тијело и напајао га, хранио миром да би чуо божански глас који је потом само непрекидно стварао. Спајао удаљено! Мирио непомирљиво! Своју браћу учинио сложном! Свом народу дао вид! Научио га да слуша и чује своје срце, да прашта и вјерује у снагу и моћ љубави. Знао си како се чува и преноси традиција. Толико си неуништивог оставио, Саво, што ниједна сила није могла затрти. Одолијевао свим земаљским стварима и постао божанство! Ни ватра Ти није наудила!

Помози, Саво, да поново угледамо Сунце! Љубав, нада и вјера су ту! Нису нестали! Људи су само престали тражити! Немој одустати од нас! Удахни у напуштено и одбачено биће нови живот.

Преобрази нас да природа добије оно што јој припада и без чијег присуства ни она није потпуна. Потребан нам је нови почетак у ком ћемо постати људи, бар мало ближи оном светом, великом и добром!

Спасењу се нада још живи човјек и тражи Твоје стопе, светосавски пут, пут истине, пут праштања!

IV
БЕСЈЕДА

ТЕК НЕКОЛИКО КИЛОГРАМА
ЉУДСКОГ МЕСА И ПАР
КАПИ ЉУДСКОГ ДУХА

Милица Ристић, III9

Тек неколико килограма људског меса и пар капи људског духа – то је био Растко Немањић кад се родио. Вјероватно је тада, као и свако новорођенче, радознало махао рукама, покушавајући да дотакне ствари око себе. Вјероватно је узнемирено трептао, прикупљајући у својим очима сву силну свјетлост која га је окруживала, раскош царског двора, сјај кандила и свијећа у својој околини. Вјероватно је у својим првим покушајима хода посртао, полако помјерајући несигурне ноге.

Зар ће то исто дијете тим малим рукама досегнути висине; зар ће се сва она у њему сабијена свјетлост толико распршити и обасјати пут једном народу; зар ће сваки корак оних несигурних ногу на путу од очевог двора до светогорског манастира бити судбоносан не само за њега, него и за читав један свијет?

Нико то није могао знати. Нико није могао ни претпоставити да ће Растко Немањић једном постати Свети Сава. Он је носио проклетство великих људи: његову величину осјетиће они за које је радио тек онда када поклекне пред животом.

О Светом Сави данас знамо много. Знамо да је презрео дворе и круну и напустио царску столицу која га је спутавала, како би нашао једну другу, много важнију столицу, у висинама о којима је бескрајно маштао. Научио је један народ да користи ту исту столицу, да ради и ствара; да не траћи небеску свјетлост коју је добио од Бога, а

коју ми данас називамо разумом. Ако је свјетлост заиста еманација добра, онда је Свети Сава то добро свесрдно просипао из својих рукава. Његов је најзначајнији изум свакако прозор. Да Свети Сава није објаснио нашем народу шта је прозор, ко зна колико бисмо још вијекова опипавали наш пут у мраку, тражећи излаз из душевне таме. Некако су сви велики људи у својих десет прстију чували пламенове те свјетлости. Никола Тесла је освијетлио живот човјечанства својим изумом, а свако слово азбуке Вука Караџића и данас представља по једно бљештаво поглавље наше историје.

Ако би нас сада ко запитао ко је Свети Сава, ми бисмо сигурно, некако механички и по навици рекли да је он наш највећи светац и просвјетитељ. Можда бисмо и са поносом додали како га слаavimo, поштујемо, разумијемо његове муке и страдања и цијенимо оно неограничено благо које нам је оставио.

Када бисмо тако рекли, била би то највећа лаж икад изговорена, равна оном прастаром вјеровању да је Земља плоча и центар свемира.

Ми заиста не осјећамо ни тежину ни бат сваког појединачног Савиног корака на путу до манастира. Не осјећамо мучан страх, који је он морао осјећати, нити проживљавамо оне патње и жртву које је он претрпио како би нама створио благодети у којима данас уживамо. Из дана у дан, полако губимо своје везе са прошлoшћу, са својим језиком,

културом и традицијом, а што је најтужније, губимо и ону најсветију везу за коју се Сава толико борио да успостави и одржи, а то је веза са Богом. Данас бахато узимамо све што је преостало, не обраћајући притом пажњу на жртве уз које је неко прије нас то стекао. Као што каже наш велики пјесник Ракић, ми смо „деца овог века, која су недостојна своје историје и чије се душе опасности плаше“.

Ипак, у свему можда постоји још једна ствар, коју нисмо изгубили, коју кроз све вијекове носимо у крви и којој нас највише и учи Савин примјер. То је иста она „крепка воља“ која је подстакла Саву да посвети живот роду, отаџбини и слободи. Ми то зовео надом, вјером у то да ћемо сачувати старе тековине и изградити бољу будућност на тим тековинама. Ако је сада лоше, не значи да неће бити боље. Сава јесте био велики човјек, просвјетитељ и мислилац, али је прије свега универзални примјер младог човјека који на почетку није био ништа, а који је доцније имао довољно храбрости да промијени ток једне историје.

Као и Сава, тако је и свако од нас, чак и они којима не предвиђамо успјех, предодређен за велике ствари и сјајне подухвате, чији ће плодови једног дана служити неким другим генерацијама. Док год буде Светог Саве и његовог сјајног и блиставог ореола, још постоји шанса за нас да наставимо оно што је започео и вратимо се на пут којим је поносно корачао наш најбољи учитељ.

V
БЕСЈЕДА

ТРАГ ТИ ЈЕ ЗАПИСАН
ВЈЕШТО

Милица Батар, III5

Твоја слика вијековима траје. Траг ти је записан вјешто. Удаљен од живота, а опет у његовој близини, корачаш својим путем.

Твој пут је тежак, дуг и бесконачан. Тај пут је недостижан и као такав усамљен у свом постојању. Не започиње га свако. Само они посебни и важни, који желе своје постојање претворити у трајање, који желе заувјек бити. Што си започео, завршио си, али и продужио. Твој пут нема краја, јер ти трајеш дуже од краја. Неки недостојни и плачни, остају погнуте главе и бирају лакши пут, пут који траје кратко, пут који изблиједи. Стварност садашњице од нас створи путеве лаке и учини нас несрећнима. Али, ти си јаш и дајеш нам наду, водиш на прави пут. Помози нам да нађемо заклон под настрешницом твојом. Камен темељац добисмо у руке. На нама је остало само да градимо свој пут. Крхком ногом против свих зала. Попут тебе! Ниси хтио круну, али ти је она сама сишла на главу. Хтио си сићи свом народу ближе, хтио си се спустити, али си се тиме дигао.

И зато, данас, на овај велики дан, тражим да добро размислимо о животу и путу којим идемо. О путу који смо изабрали, о путу који нас одређује. Јер, још постоји прилика да кренемо из почетка, да исправимо погрешно. Твој пут ће постати још свјетлији и значајнији када људи исправе што више грешака, јер ти си у људима, а они су у теби. Као неко јединство, које није постојано једно без другог. Ти без људи, а људи без тебе.

Твоја слика вијековима траје. Траг ти је записан вјешто.
Удаљен од живота, а опет у његовој близини, заувјек ћеш
корачати својим путем. А ми?

А ми?

VI
БЕСЈЕДА

**СВЕТИ САВА — ПРВИ
ПРОСВЈЕТИТЕЉ И УЧИТЕЉ
СРПСКИ**

Стефан Симоновић, П1

Ко је био овај човјек?

То је био један од највећих Срба, Растко Немањић, син великог српског жупана Стефана Немање. Рођен је божјом вољом, као божји дар његовим побожним родитељима, Стефану и Ани.

Растко је као дијете и као младић био веома бистар и племенит. Иако је могао да постане владар, да живи у изобиљу, да буде моћан и поштован, изабрао је тежи пут. Одлучио је да оде у манастир, да живи монашким животом. Оставио је сјај богатства и моћи, бацио је жезло и царску круну, „презreo пропадљиво господство“. Све то је замијенио монашком ризом. Дјеловао је у три димензије: хришћанској, просвјетитељској и дипломатској. Заједно са својим оцем саградио је манастир Хиландар на темељима старог грчког манастира. Био је први српски архиепископ и први српски црквени законодавац. Његови црквени закони се и данас поштују.

Свети Сава је у народу познат као први српски просвјетитељ и учитељ. У многим народним предањима је описан као мудри човјек, који подучава неуке људе разним животним пословима. Написао је прво српско књижевно дјело, а то је „Живот Св. Симеона“. Као дипломата је значајан због тога што је издејствовао самосталност српске цркве, која је постала самостална архиепископија. То је значајно, јер су се тада и српска црква и држава ослободиле грчког утицаја. Измирио је браћу, Стефана и Вукана, посвађане око власти

над очевим моштима из којих је истицало миро. Крунисао је свога брата Стефана за краља и одвраћао је непријатеље од напада на српску државу.

На онај свијет се преселио „љета господњег“, 1236. Наставио је да живи у будућим генерацијама, а живи и данас у нама. Као црквено лице својим дјелима је више помогао своме народу него што би му помогао да је био владар. Свети Сава је наш молитвеник пред богом. Нема ниједног Србина који није чуо за Светога Саву. Он нам је био заштитник и једина нада у оних мрачних пет вијекова. Захваљујући њему, Срби нису заборавили ко су и чији су. Помогло им је да очувају свој национални идентитет. За мене је Свети Сава био велики човјек и највећи Србин јер је свој цијели живот посветио своме народу. Сада је на небесима, служи небеску литургију са осталим владикама и као вриједни пастир будно чува своје мило стадо.

Свети оче Саво, слава ти и хвала.

VII
БЕСЈЕДА

УСУЂУЈЕМ СЕ ДА СА СВОЈИХ
СЕДАМНАЕСТ ГОДИНА

Јелена Сукара, III7

Поштована господо, или да останем на трагу теме, браћо и сестре!

Усуђујем се да, са својих седамнаест година, кажем неколико реченица о побуни човјека пред чијом величином су била несигурна и нека од највећих имена српске књижевности.

Било гдје у свијету, прва асоцијација која се јавља при помену династија јесте величина запосједнутих територија, те број ратних побједа. Са Немањићима није тако. Својеврстан парадокс јесте чињеница да тристогодишњу успјешну владавину, а и будућност након тога, није обиљежило име ни једног од 11 владара, него име монаха Саве. Још у раној младости схвата да је овоземаљски живот само краткотрајан пут кроз вријеме поплочан пороцима и искушењима. Стога се, унаточ противљењу оца, одрекао власти. Постаје калуђер, образује се, пише, проповиједа, гради манастире и мири завађену браћу. Дакле, ради управо оно што његовом народу недостаје. И тако све до смрти и вијековима послје ње.

Срби су чудан и необичан народ. „Кућа“ им је „покрај пута“. Често паљена и обнављана. То је народ који је као ниједан други у свијету пролио крви бранећи своју слободу. Историја му је испресијецана путевима и странпутицама. Путеве обасјава најсјајнији драгуљ у круни Немањића, а на странпутице упозорава реченица једног од носилаца његовог жезла: „Будимо људи!“ Свети Сава нас је непрестано градио и гради – наш просвјетитељ.

Двадесет први вијек је. Не постоји јуче ни сутра. Постоји само данас. Овдје и сада. Ствари се одвијају неслућеном брзином. Чак и велике географске дистанце у овом вијеку постају мале. Угрожени су сви темељни постулати живљења. Истина је постала тако растезљив појам да се њоме и њеним аспектима поиграва како ко хоће и како је коме у интересу. Чини се да материјално и духовно никада у историји нису били више удаљени. Вриједност човјека мјери се вриједношћу конта у банци. Као да у игри ђавола и анђела овај први односи побједу.

Искушења нашег народа нису ништа мања од оних 1389, 1914. и 1941. Отимају нам земљу и протјерују са простора на којима смо вијековима живјели. Хара бијела куга. Понекад дјелујемо обезглављено и изгубљено. Има ли излаза?

Народ који је изњедрио Николаја, Павла, Теслу, Андрића и Дучића има будућност. Штавише, способан ју је показати и овом изопаченом свијету јер у срцу и души носи Саву Немањића.

VIII
БЕСЈЕДА

СВЕТИ САВА КРОЗ
МОРАЛНЕ ВРИЈЕДНОСТИ
ДАНАШЊИЦЕ

Јована Јањић, IIIy

Некада давно, људи су се кретали истим стазама којим је пролазио Сава. Знали су колико су те стазе тешке и непроходне. Могли су да замисле њега, Саву, скромног калуђера, како гази трње и камење обилазећи крајеве који су били давно заборављени, или се можда чак и није знало за њих. Свјесни Савине жртве зарад добра не само њих, него и нас, њихових насљедника, трудили су се да захвале Сави онолико колико су могли. О њему су испричали многе легенде и тако га сачували од заборава. Утиснули су његов значај у свијест нових покољења.

Међутим, та нова покољења су почињала да живе новим животом. Заборављајући на труд светитеља, кренули су за неким туђим људима, на страну супротну од Савиног пута доброте. Како су те камене и трновите стазе полако постајале све проходније и модерније, тако је и онај лик урезан у њихову свијест, лик Светог Саве, постајао све мање значајан. И даље су сачували слику Саве као великог свеца, али су се све мање трудили да разумију његов пут. Сматрали су да долазе нека нова времена, за која није потребан Савин дух.

Прелазећи тако те, све модерније путеве, полако смо стигли до данас. Оно данас у којем је све материјално, вријеме у којем све има своју цијену. Различити људи лик Светог Саве тумаче на различите начине. Неки ће, нажалост, захвалити што је Дан Светог Саве нерадни дан, те отићи на одмор. Неки ће случајно чути нешто о Сави, одвојиће тренутак свог времена, одаће му почаст, и наставити по старом. Ријетки су они који ће често помислити на човјека

који се одрекао свега материјалног, посветио се уздизању свог духа, духа свог народа и покушао створити бољу будућност. Скоро ниједан млади човјек данашњег времена није способен да разумије оно што је урадио Сава. Не могу да схвате које су то силе повукле Растка, младог владара, да скине раскошне хаљине, обуче скромне мантије и постане Сава. Онај Сава који је изградио силне манастире, стрпљиво учио младе Србе да читају и пишу, да држе главу поносно исправљену, изговарајући име своје државе и одајући своје поријекло. Не схватају да је Сава заслужан за то што ми сада имамо своју државу, традицију и културу. Гледајући ову данашњицу, у којој је све пролазно, у којој се цијени само оно опипљиво, не чуди то што млади постају све мање свјесни Светог Саве. Кажу да смо сами криви том, да нас носе неке друге воде. Али за то не носимо кривицу ми сами. Јер, та слика није нестала у трептају ока. Она је десетинама година лагано ишчезавала.

Да та слика не би постала блиједна и безначајна, да би поново оживјела и вратила стари сјај, потребан је не само труд, већ и снажна воља. Потребно је заборавити на свијет око себе. Стати пред икону нашег Саве. Мислима одлутати далеко, до капије Свете Горе. Ући у Хиландар, завирити у малу, хладну собу у којој сједи Свети Сава, те под slabим свјетлом свијеће пише нешто што ће нама промијенити поглед на свијет. Након тога погледати све око себе очима које виде разлику између оног пролазног и оног битног – свега духовног и трајног у данашњем свијету. Можда ће нам то помоћи да савладамо животне препреке и вратимо се на прави пут. Савин пут.

IX
БЕСЈЕДА

**ЖИВЕТИ ЈЕ НАЈРЕЂА СТВАР
НА СВЕТУ. ВЕЋИНА ЉУДИ
САМО ПОСТОЈИ.**

Тајана Дедић Старовић, IIIIO

Ја нисам неверник. Ја само не могу да верујем шта нам се ово дешава. Нама, деци овог века, тако много је доступно! Ипак, како Оскар Вајлд рече: „Живети је најређа ствар на свету, већина људи само постоји“, тако и ми. Тужно је видети ту безобличну масу младих људи, чији сам и ја део, како отупела, обамрла и пасивна, без жеље и воље, не предузима ништа да прекине то мучење.

Запитах се, да ли је одувек било тако и схватих: Па и ми ћемо у будућности имати бурну прошлост! Закључих да ни некада није било другачије. Гомила увек чека да им све падне са небеса. Само они малобројни, опредељени за борбу, својим умом и посебним сензибилитетом превазилазе своје време и постају део будућности. То су велики људи, спремни на жртву зарад општег добра. Њихове судбине су најтеже јер они превазилазе, како време, тако и бесконачност простора и непрегледност васионе – њих зовемо светитељима.

Дучић вели: „Србин има природну тенденцију да све своје велике људе или поубија или унизи, а онда да их затим опева у десетерцу као хероје своје нације и најзад их прогласи светитељима своје цркве.“ Питам се где би тај неки Србин био данас да некада давно није постојао један велики светитељ, Свети Сава, један велики човек, Растко Немањић!

Не постоје речи, осим анђеоских и божанских, које би овог човека доследно описале. Можда га можемо упоредити са

малобројним великанима овог нашег века који се грчевито боре да пробуде људе из те колективне успаваности. Ипак, Свети Сава представља много снажнију индивидуу, много снажније биће. Његово дело за српски народ је попут божјег стварања света. Он нас је уобличио, просветио и научио како да живимо и да љубимо једни друге!

Када бисмо питали Господа ко је највећи у српском роду, он би одговорио: Свети Сава. Када бисмо узели зрно земље са тла Србије, нашли бисмо у њему име Светога Саве. Он не беше само монах са животом који је личио на легенду. Не беше само апостол вере који је подарио самосталност српској цркви, нити само оснивач наше просвете и творац првих књижевних дела. Не! Свети Сава је био човек који је „срцем хтео снове да распева, душом хтео птице да натпева“, како каже Боривоје Вукомановић. Он је био бунтовник са исправним ставовима и јаком вољом. Оличење спремности и божји гласноговорник.

Свети Сава беше и још увек јесте оно чему треба ми, његова деца, да тежимо. Узвишено осећање према њему треба да нас води на путу ка самоспознаји и слободи духа. Дух његов да је увек присутан у сваком делу нашег бића и подстиче нас на стварање, на рад, на живљење. Да наставимо његовим трагом, тамо где је он стао и најзад изађемо на светлост из овог мрака, просвећени и поново рођени.

X
БЕСЈЕДА

**МОЖЕШ ИМАТИ БИЛО ШТА
ШТО ХОЋЕШ, АЛИ НЕ СВЕ.**

Јована Јаковљевић, Ш10

Како би се потпуно посветио остварењу свог сна, Свети Сава је морао да напусти све – свој дом, породицу, цијели свој живот. Није једини. Многи људи, прије свега жене, и данас се суочавају са таквим избором. Породица или посао? Може ли се, уопште, имати све? Мора ли?

Постоји један мудар цитат непознатог аутора који гласи: „Можеш имати било шта што хоћеш, али не све.“ Другим ријечима, ти одлучи шта ти је важније. А ко може да нам гарантује да доносимо исправну одлуку? Тога нема. Не постоји.

Неки људи одустану од породице како би изградили име и каријеру, те скончају као усамљени и огорчени старци. Други, пак, у неком тренутку свога живота напусте породицу због неслагања у животном избору, попут самог Светог Саве. С друге стране, постоје људи који напусте посао и све што воле да раде да би се посветили заснивању породице, па остатак живота проживе несрећни и неиспуњени у улози родитеља. Али шта је то што доводи до тако погрешних избора?

Једино што треба да урадимо како бисмо то спријечили јесте да погледамо дубоко у себе и да се искрено запитамо шта ми то, у ствари, хоћемо. Срећни људи, истински срећни људи, то су они који су успјели да остваре равнотежу између оба свијета. Може се рећи да је и Свети Сава један од њих. Сигурна сам да то ни сам није могао да замисли оне вечери када је напустио родитељски дом. Ипак,

он је успио; а из његове приче бисмо, можда, сви ми могли да научимо лекцију.

Кажу да није злато све што сија. Па зашто би, онда, појам породице требало да буде ограничен на групицу биолошких сродника? Породица може да буде свако са ким човјек проводи доста времена, па баш и ако то није живо или чак ни стварно биће. Породица ветеринара су животиње које лијечи, ствараоца његова дјела, учитеља његови ученици. Породица Светог Саве смо сви ми, Срби и православци, за чије образовање и добробит се борио цијелог свога живота.

А ко или шта ће бити наша породица? То нико не може да нам каже. Одговор на то питање лежи у нама самима.

XI
БЕСЈЕДА

ПРОМЕТЕЈ ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ

Зорана Стојичић, III

Било је то негде око 1175. године, време је стало, али је почела нова ера, ера надања. Сада се навршава 775. година како се упокојила највечнија личност најлепше бајке једног балканског народа, учитељ пута који води у живот, духовни вођа, отац Свети Сава. Чинио је да сваки човек постане храм божији, да цела васиона постане храм божији, и опет људска речитост није у стању да прослави многа чудеса његова. Одредио је језик којим говоримо, писмо којим пишемо, и онима који се његовим речима и делима воде, пут којим иду.

Не можемо их изгубити уколико не изгубимо себе и своје унутрашње једро, без кога би та пловидба била само пут у незнађе. Матија Бећковић каже: „Његова је прича најдужа прича коју прича српски народ, а све што причамо само су њена поглавља, највећи храм који је он подигао је сам његов народ.“ Видевши таштину и непостојаност славе земаљске, устремио се у висине заблиставши као звезда у земаљском отацству. Извори духовних вода које је отворио Свети Сава и данас су питки и животворни. Као што Витлејем, место Христовог рођења, значи град хлеба, тако преко храма Светог Саве, Бања Лука, Београд те жила куцавица нашег рода, Косово и Метохија, постају нови Витлејем. Зна то наш српски народ који је много пострадао и прошао многа духовна искушења, понајвише у овом полувеку. Зато слави свог највећег духовног пастира који је уградио вечност у темеље његовог постојања, и у коме увек тражи руку спаса.

Свети Сава је имао три богатства: богатство правде, вере и милости која је оставио у наслеђе цркви и свом роду, и која још ни до данас нису истрошена. Када смо бивали верни Светом Сави, увек смо били велики, и као појединци и као народ. Ми, људи, веома често свако од нас на свој начин, полакомимо се на овај земаљски живот који брзо пролази и као пена морска нестаје. Само безуман човек хвата се за пену и на ништавилу гради свој живот и своју будућност. Један аутор тврди да су Савиндан и Видовдан два вечита празника српска. Први нас учи путу савршеног живљења по вери, а други путу савршеног умирања за веру. Напусте ли Срби, не дај Боже, ова два празновања, пут њихов биће замршенији од мреже паукове.

Кажемо, тешко је, знајући све муке које је Сава поднео зарад своје вере, али кажемо и хвала, хвала, јер српски народ има име и презиме и свог чувара. И беше, јесте и биће свети отац Сава!

XII
БЕСЈЕДА

СВЕТИ САВА – ПОГЛЕД У
СЕБЕ

Горан Кукобат, III

Да ли сте некада урадили „праву ствар“, али, стварно, праву ствар? Да ли сте погледали у себе и видјели своју, али стварно своју, жељу? Да ли се усуђујете да збаците оквире свакодневног живота?

Јер, живот је сводник. Нас, жртве, живот подводи мишљењу околине. Ријетки ће избјећи насиље стереотипа. Ријетки ће погледати у себе. А ако се то и деси, постаће свјесни да ће их околина одвући на дно. Једина нада јесте врела рука помоћи.

Свети Сава ти је пружио руку. И пружио ју је ка небу. Одрастањем у краљевској породици био је окружен стереотипима. Био је затворен у кутији. Ипак, у њему је лежала кап воде. Сваким даном се та кап спајала са сљедећом капи, та кап са сљедећом и тако у недоглед. Тако се у њему створио извор. Извор довољно снажан да пробије зидове страшне кутије. Жедан и загледан у тај извор, Свети Сава је видио „праву ствар“. Угледао је своју душу, видио је прилику да са себе збаци терет свјетовног вође. И ту прилику је искористио. Користећи себе као живи доказ, духовно је водио народ који је био затворен у кутији, истој оној из које се и сам ослободио. Кутије изнутра су увијек исте.

Одрекао се материјалног да би, вођен душом и Богом, бос дошао пред манастирска врата. Одрекао се живота у двору да би са осталом браћом подијелио парче хљеба и лонче воде током поста. Одрекао се свега да би народу отворио очи и показао му да је најдубљи поглед, у ствари, поглед у

сопствену душу. Градио је манастире и школе, помагао убоге и сиромашне. Доказао је да човјек живи само онда када прати ритам своје душе. Свети Сава није био само револуционар свог времена. Он је, прије свега, био просвјетитељ, прије свега, свој човјек. Човјек који је био довољно храбар да одвеже сидро које га је вукло у понор. Човјек који у мрачној Србији упалио бакљу и поставио је на најважније мјесто на свијету – у душу сваког човјека.

На крају, питам вас, гдје је ваша бакља? Видите ли је из своје кутије? Да ли сте спремни изаћи, из кутије?

**XIII
БЕСЈЕДА**

**БОРАЦ ПРОТИВ
СТЕРЕОТИПА – СВЕТИ САВА**

Мирјана Јукић, IV1

Растко Немањићу! Ти који си живео у богатству и изобиљу. Ти који си имао пут сјаја и славе. Ти који си могао стопама предака плаве крви. Застидео си нас. Нас људе, пуне похлепе и злобе. Нас очајнике, пуне греха и мржње. Нас дављенике, пуне презира и зависти. Спасење нам измиче. Сваким даном се све више отуђујемо од исконског човека, оног који уме да верује, нада се и воли. Куда идемо? Докле ћемо доћи?

Саво Немањићу! Доказао си нам да човек не треба да се дичи оним што није сам створио. Показао си нам да ништа људско није ти страна. Да желиш борбу, патњу и искушења, јер само ако њих спознаш, моћи ћеш да верујеш у божанску љубав, духовну лепоту и истинску срећу. Било ти је потребно да осетиш разлике, било ти је потребно да спознаш све успоне и падове који чине живот. Било ти је потребно да се осетиш човеком. А ти си живот сматрао чистом игром, без правила, али с многим моралним обавезама. Али људи нису такви. Они варају, прелазе, крше све моралне границе. Они се труде да осујете победу чистих, да газе преко њих док не стигну до циља. Пожелео си да побегнеш од такве стварности? Многи су, али нису знали где да се сакрију.

Свети Саво! Ти пронађе место, сакривено од нас. Ти пронађе покој далеко од света. Ти се обогати више од краља, благом које си сам створио. Нада – она те је ојачала. Љубав – она те је прочистила. Вера – она те је спасила. Окружен снагом, Прочишћењем и Спасењем, почео си да мењаш

свет. Да показујеш људима место којем треба да теже. Да схвате лепоту живљења. Да увиде и спознају доброту света. Тежак задатак примио си на себе, али Снага те води.

Просветитељу наш! Покажи нам светосавски пут, изведи нас из мрака који нас окружује. Ослободи нас највећег од свих грехова. Ослободи нас сујете света!

Збориш; има лека за нас. Збориш; није касно још. Али тешко је отворити очи. Тешко је мењати себе. Сујета је наш владар! Она нас диже и спушта, она нас храни и изгладњује. И она нас гура у мрак.

Али Ти си нам показао да борба никад није узалудна! И зато ћемо се борити, сами са собом.

Мењај себе, да би мењао свет! Спознај душу, живи чисто. Воли себе, да би волео друге. Учини свет бољим местом, ако себе учиниш добрим човеком. Тражи оно што је тако близу, а увек ти измиче. Не бој се промена. Не живи по правилима, само чувај моралне вредности. Свети Сава се није бојао, знао је тежину пута, али није поклекао. Нећемо ни ми! Борићемо се до последњег трена, до последњег човека којем треба спас!

XIV
БЕСЈЕДА

БОРАЦ ПРОТИВ
СТЕРЕОТИПА – СВЕТИ САВА

Наташа Стојановић, IV₂

Добар вам дан, поштовани посјетиоци!

Окупили смо се данас на мјесту гдје се укрштају култура и историја, књижевност и умјетност, православље и светосавље, али у име онога који је све те путеве прекрстио. Причу о Светом Сави Срби причају вијековима, а та прича нити стари, нити се умара, нити се може зауставити, нити испричати до краја. Стога и ми данас причамо причу о првом српском просвјетитељу. Ко је био Свети Сава и шта је учинио за српски народ, свима нам је добро познато. Овдје смо дошли да испитамо себе, да размислимо о насљеђу које нам је Свети Сава оставио, да се упитамо шта он од нас очекује и како да слиједимо његов пут у модерном времену.

Свети Сава је поставио темеље српског језика и писма. На тим древним темељима је вијековима изграђиван и усавршаван наш језик и писмо. Језик се свакодневно мијења и прилагођава друштву и друштвеним промјенама, али у minulим вијековима створено је, како многи тврде, најсавршеније писмо на свијету – ћирилица. Међутим, у данашње вријеме, наш језик је изложен великом страном утицају због свих промјена које су обухватиле наш народ. Нажалост, под тим утицајем, ми смо створили стереотипе и предрасуде сами о себи и сопственом језику. Неки од нас сматрају страна писма вреднијим и квалитетнијим од ћириличног или чак мисле да би требало прихватити друго писмо, а одрећи се свога, како би нас други прихватили. То је апсурдно јер нико нас неће прихватити нити поштовати док ми сами то не учинимо!

Данас, у овом немилосрдном времену, морамо пронаћи начин како да очувамо свој идентитет и културу, како да одбацимо стереотипе о себи. Не смијемо дозволити да ишчезнемо са мапе свјетских култура нити да се утопимо у једноликост онога што нам се намеће, а што, рекла бих (чини ми се), раширених руку прихватамо. Тај пут, лажни пут, засигурно није онај којим би нас повео Свети Сава. Да бисмо изабрали прави, морамо изабрати пут српског језика и писма. О вриједности нашег језика, француски слависта и историчар Робер је записао: „Може да се тврди да је српски језик по обиљу самогласника, по срећном спајању благих и чврстих гласова уједно најхармоничнији и најхеројскији, најњежнији и најмужевнији од свих словенских језика. Њиме се наређује са више чврстине него на руском, он милује и јеца са више њежности него пољски; по потреби, српски зна да споји гласове с више изражајне тежине него чешки“. Зар ми онда имамо храбрости да такав језик осиромашујемо и унижавамо разним туђицама које свакодневно уносимо у наш језик? Ми се одричемо својих драгоцјених ријечи и замјењујемо их страним ријечима. Своје ријечи бацамо у заборав, а не бисмо смјели. Ми морамо ићи у корак са модерним свијетом учећи стране језике, али не смијемо при томе заборављати матерњи језик. Туђе треба да поштујемо, али свој језик да волимо и чувамо. У очување језика спада и очување писма, очување наше ћирилице, нашег највећег блага. У овом информатичком добу, то није нимало лако, али ми не смијемо одустати. Не смијемо дозволити да долазеће генерације, свакодневно окружене другим писмом, буду лишене познавања ћириличног писма. Тужно је да наша дјеца прво науче

латиницу, па тек онда ћирилицу. Штапајмо своје књиге, уџбенике, часописе и дневне новине на ћирилици. Она то заслужује, а и ми!

Оно што највише трује наш језик је то што неки дају себи за право да га рашчлањују и разједињују. Присваја га и својим назива како ко хоће и како коме одговара. Онда се питам, зар колико у свијету постоји држава толико треба да постоји и језика? Како је могуће да ви и ја причамо истим језиком, а свако од нас га назива различитим именом? А онда схватим да ти џелати нашег језика не знају да језик не познаје државне границе и да он јаче него ишта на свијету веже један народ и културу.

Прије девет вијекова, Савин отац, велики жупан Стефан Немања нам је рекао: „Не узимајте туђу ријеч у своја уста. Узмеш ли туђу ријеч знај да је ниси освојио, него си себе потуђио. Боље ти је изгубити највећи и најтврђи град своје земље, него најмању и најнезначајнију ријеч свога језика... Народ који изгуби свој језик, престаје бити народ“. Зар нам те његове ријечи нису порука да схватимо колика је вриједност језика за народ? Зато пјевајмо, причајмо, шапућимо, хвалимо, кудимо, пишимо, рецитујмо, читајмо, свађајмо се и бесједимо на нашем српском језику. То је сигурно оно што Свети Сава очекује од нас, а што смо ми дужни да испунимо. То је једини начин рушења стереотипа о српском језику и писму. То је пут којим је он кренуо, а којим ми треба да наставимо ка бољој будућности. Зато говоримо српски и пишимо ћирилицом!

XV
БЕСЈЕДА

БОРАЦ ПРОТИВ
СТЕРЕОТИПА – СВЕТИ САВА

Петра Пајкановић, IV3

Вријеме данашњице, као и сваки протекли корак у историји, неумољиво намеће питање – да ли је постојала личност у нашем народу која би била надахнуће савременом човјеку и савременом животу? Јавља ли се неко у историји нашег народа као образац достојанства, вјере у своја убјеђења, самопрегорне жртве, са широким просвјетитељским маховима, модерниста и претеча надолазећих времена, дипломата који ће усмјерити народ у вртлогу зла и коби?

Таква личност, као неугасиви извор свјетлости, просијава вијековима уназад у личности Светога Саве. Из било ког угла да сагледамо његову личност, она неодољиво плијени: био је молитвеник и подвижник, али у својој жртви је највише обогатио сопствени народ; свестрано учен, али са родољубивом жељом да просвијети и описмени своје саотачнике; скрушен и понизан у монашкој мисији, али беспријекоран државник и дипломата који задобија аутокефалност Српске цркве.

Стога је цјелокупна мисија Светог Саве оставила дубок траг у нашем народу, који је православље поистовјетио са светосављем.

Почетак дјеловања једног истинског монаха било је оснивање манастира Хиландара, у средишту православне духовности – на Светој Гори. Од Хиландара је начинио моћни духовни и културни центар, мјесто гдје су писане и превођене црквене књиге. И данас овај манастир представља светионик духовности и примјер који свједочи да постоје узвишене духовне вриједности.

Старајући се о правном уређењу Српске цркве конституисао је зборник Номоканон или Крмчија. Са овом кодификацијом византијског права Србија већ на почетку XIII вијека добија кодекс чврстога правног поретка и постаје правна држава, у коју је уграђено богато наслеђе грчко-римског права. Свети Сава је на тај начин више но било чим другим учинио Србију земљом европске и медитеранске цивилизације.

Без обзира што је био прије свега монах подвижник, одређен за духовне вриједности, ипак није био стереотип који би истицао само духовне потребе човјека. Стога је подигао болницу крај Хиландара, о чему свједоче њене ружине. Отварао је милосрдне кухиње и старао се да државу постави на нови духовни и економски ниво.

Бивало је тренутака када је морао да преузме улогу мудрога дипломате, као када је измирио завађену браћу чија је свађа угрозила јединство вјере и државе.

Ако би и данас слиједили траг Светог Саве, то не значи робовање прошлости, то је надахнућа ради, то је посјета и поклоњење учитељици живота – историји, која ће нас подсјетити и опоменути да се у нашем времену понашамо онако смјело како је то чинио Свети Сава у своме вијеку. Поштујући традицију, дужни смо да је схватимо као темељ на коме градимо здања за будућа покољења, управо онако, како је то Свети Сава у оном времену чинио за наше вријеме. Светосавска начела нас уче да нема

мировања, починка и зачаурености. Напротив, светосавље недвосмислено упућује на активност, непрестану бригу о будућности и напредак, јер оно узвишено у његовој личности, што су уочили најпростији људи његовог времена, било је саткано од великог подвига и жртве, смјелости и мудрости. У његовој личности намеће се одговор у потрази за идеалом, за претечом и модерним сваког времена.

Свети Сава је увијек био свијетлећи путоказ за сигурну стазу постојања српског народа; звијезда водиља која нас је водила према сигурној луци и уточишту, гдје ниједан непријатељ неће моћи да уништи оно што је светом руком Немањића благословено и крвљу мученика освећено, а то је духовни и културни идентитет, национална свијест; љубав, вјера и нада. Постојање нашег народа је жива ријеч свједочанства Светог Саве да – докле живи Његова слава живјећемо и ми.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

821.163.41-3(082.2)

СВЕТИ Сава - поглед у себе : најљепше
светосавске бесједе ученика Гимназије Бања Лука /
[уредник Иван Јевђовић]. - Бања Лука : Гимназија,
2012 (Бања Лука : Графид). - 80 стр. ; 18 цм

Тираж 500.

ISBN 978-99955-675-2-1

COBISS.BH-ID 2458648

isbn 978-99955-675-2-1

9 17 8 9 9 5 5 6 7 5 2 1 1